

Article History

Received / Geliş
30.11.2017

Accepted / Kabul
15.12.2017

Available Online / Yayınlanma
20.12.2017

MODERN PRESENTATION TECHNIQUES IN ARCHEOLOGY MUSEUM; ESKİŞEHİR ETİ ARCHEOLOGY MUSEUM

ARKEOLOJİ MÜZELERİNDE ÇAĞDAŞ SUNUM TEKNİKLERİ:
ESKİŞEHİR ETİ ARKEOLOJİ MÜZESİ¹

Hicran Hanım HALAÇ²
Ece AKBAŞ³

Abstract

Presentation techniques used in archaeological museums in the contemporary world are of significance in the sense that museums are interactive spaces. These techniques are among the key points to create new opportunities for visitors to create attraction and to create or enhance archaeological cultural heritage awareness in the visitor with the experience they have acquired. To identify contemporary presentation techniques used in archeology museums in contemporary world; it was aimed to examine Eskişehir Eti Archeology Museum, which uses contemporary presentation techniques in the context of its intensive tourist capacity, its location and its recent archaeological museum. For this purpose, the concept and development of archeology museum, formation of archaeological museum in Turkey, archaeological cultural heritage - visitor-attraction triumph is explained. Contemporary presentation techniques used in Çağımız archeology museums and Eskişehir Eti Archeology Museum have been determined. In this context, the literature was searched and related laws and regulations were examined. On-site examinations were held at Eskişehir Eti Archeology Museum. As a result of the study, it was observed that the technologies used in Eskişehir Eti Archeology Museum, which was recently built, seemed to strive to interact with visitors, but the potential of the museum could not be sufficiently evaluated; it was understood that the museum experience had to be improved and new exhibition techniques developed had to be used. Thus, it is thought that archaeological heritage can be interested and protection sacrifice can be provided. Has the potential to be a leading museum in the sense that it is an example to the archaeological museums in Turkey.

Keywords: Contemporary presentation techniques, museum of archeology, Eskişehir, conservation.

Özet

Çağdaş dünyada arkeoloji müzelerinde kullanılan sunum teknikleri, müzelerin etkileşimli mekan olması anlamında önem arz etmektedir. Söz konusu teknikler, çekim gücü yaratarak ziyaretçiye yeni deneyimler sunmak ve edindiği deneyimle birlikte ziyaretçiye arkeolojik kültürel miras bilinci oluşturmak veya artırabilmek adına kilit noktaların arasında yer almaktadır. Çalışmada, günümüz dünyasında arkeoloji müzelerinde kullanılan çağdaş sunum tekniklerini tespit etmek; yoğun turist kapasitesi, lokasyonu ve yakın dönemde yapılmış arkeoloji müzesi olması bağlamında çağdaş sunum tekniklerini kullanan Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, arkeoloji müzesi kavramı ve gelişimi, Türkiye'de arkeoloji müzesi oluşumu, arkeolojik kültürel miras- ziyaretçi- ilgi çekicilik üçlemesi açıklanmıştır. Çağımız arkeoloji müzelerinde ve Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi özelinde kullanılan çağdaş sunum teknikleri tespit edilmiştir. Bu bağlamda literatür taraması yapılmış, ilgili yasa ve tüzükler incelenmiştir. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde yerinde incelemelerde bulunulmuştur. Çalışma sonucunda yakın zamanda yapılmış olan Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde kullanılan teknolojilerin ziyaretçi ile etkileşime girme çabası olduğu görülmüş fakat müzenin potansiyelinin yeterince değerlendirilemediği; ziyaretçilerin müze deneyimlerinin iyileştirilmesi ve geliştirilen yeni sergileme tekniklerinin kullanılması gerekliliği anlaşılmıştır. Böylelikle arkeolojik mirasa ilginin ve koruma özverisinin sağlanabileceği düşünülmektedir. Türkiye'deki arkeoloji müzelerine örnek olması bağlamında öncü müze olabileceği potansiyelini taşımaktadır.

Anahtar Kelimeler: Çağdaş sunum teknikleri, arkeoloji müzesi, Eskişehir, koruma.

¹ Bu çalışma 3-5 Kasım 2017 tarihinde Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi ev sahipliğinde düzenlenen I. Uluslararası Eğitim Bilimleri ve Sosyal Bilimler Sempozyumunda sunulan sözlü bildirinin genişletilmiş halidir.

² Anadolu Üniversitesi, Mimarlık ve Tasarım Fakültesi, Mimarlık Bölümü, hicranhalac@gmail.com

³ Mimar, Anadolu Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık A.B.D., Mimari Koruma B.D. Yüksek Lisans, guler.ece@hotmail.com

GİRİŞ

Arkeoloji müzeleri, geçmiş çağlardan günümüze dek, insanlığın ortak mirası olan arkeolojik eserlere ev sahipliği yapan mekanlar olmuşlardır. Eserlerin yalnızca izlenecek bir obje olarak görülmemesi; onlarla bağ kurulabilmesi, ait olduğu dönemin ve ruhun hissedilebilmesi için etkili biçimde kullanılması gerekir. Bu nedenle kültürel mirası korumak, sürdürülebilirliğini sağlamak ve bu konudaki bilinci artırmak adına kültürel zenginliği içinde barındıran arkeoloji müzelerinde ilgi çekiciliğin yaratılması gerekmektedir. Ziyaretçiye yaşayamadığı geçmişi deneyimletmek; yaşadığı bu deneyimle birlikte kültürel miras bilincini oluşturmak veya artırabilmek adına kilit nokta rolü oynamaktadır. Günümüzde de çağdaş yaşamın sunduğu olanak, bilgi ve kazanılan deneyimler, söz konusu ilgi çekiciliğin yaratılması adına kullanılmaktadır.

Çalışmada, çağımız teknolojilerinden faydalanılarak elde edilmiş sunum tekniklerinin, arkeoloji müzelerinde dünya çapında hangi boyutlarda kullanıldığını tespit etmek; konumu, tarih öncesi çağlardan beri cazip bir yerleşim yeri niteliği taşıması, bu sebeple arkeolojik miras çeşitliliğine sahip olması, turizm dinamizmi olan Eskişehir'deki Eti Arkeoloji Müzesi'nde kullanılan çağdaş sunum tekniklerini tespit etmek amaçlanmıştır. Tarihsel süreçte dünyada arkeoloji müzesi kavramı ve gelişimi kısaca açıklanmıştır. Türkiye'de arkeoloji müzesi oluşumu özeline inilmiştir. Arkeolojik kültürel miras, ziyaretçi ve ilgi çekicilik arasındaki bağ ele alınmıştır. Arkeoloji müzelerinde kullanılan ve kullanılabilecek çağdaş sunum teknolojileri örneklerle birlikte açıklanmıştır. Son olarak Eskişehir, Eti Arkeoloji Müzesi ilişkisi ve müzede kullanılan çağdaş sunum teknikleri ortaya konmuştur. Çalışma süresince literatür taraması, yerinde inceleme, tespit ve fotoğraflama yapılmıştır. Eskişehir Eti Arkeoloji Müze Müdürlüğü ile iletişime geçilerek gerekli bilgiler alınmıştır. Eyice S. (1985), Altınsapan E. ve Küçükhasaköylü H. (2013) ve Alpay Ç. (2015) çalışmaya ışık tutan başlıca kaynaklar olmuşlardır.

1. Arkeoloji Müzesi Kavramı ve Gelişimi

İçgüdüsel olan toplamak/biriktirmek eylemi, ilk çağlardan beri sanatın özünü oluşturan din ve toplumlarca kutsal olarak benimsenmiş değerler ile birlikte harmanlanarak belli bir amaca hizmet eden ve sistematığe dayanan müze kavramının altlığını oluşturmuştur. (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s.3)

“Sanatsal anlamda değer taşıyan eserlerin bilinçli bir şekilde toplanması olarak müzecilik fikrinin geçmişi ise eski Yunanlılara kadar dayanır.” (Şahin, 2007, s.102) İlk müzelere Antik Yunan dönemi tapınaklarında rastlanmaktadır. Bu tapınaklar, toplanan eserler ile halkın iletişim kurabildiği modern müzecilik anlayışının temelini oluşturan mekânlardır. Toplama eylemi Roma döneminde devlet ya da imparatorluk adına, çoğunlukla devlet eliyle sürdürülmüştür. Orta Çağ'da ise Avrupa'nın en güçlü kurumu olan kiliseler; kiliselerin yanı sıra devlet adamları ile soylular zengin birikimlerin toplayıcısıdır. Antik Yunan, Roma ve Orta Çağ'da koleksiyonlar özel mülklerde korunmaktadır. (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s. 4-5) *“İlk başlarda eski eserler mabetlerde toplanmış, daha sonra ise devlet yapıları, tiyatrolar, saraylar ve villalarda sergilenmiştir. Ortaçağ'da Batı toplumlarında modern anlamda bir müzecilik anlayışı bulunmamakla birlikte manastır ve kiliselerde kutsal eşyalardan oluşmuş zengin koleksiyonların bulunduğu anlaşılmaktadır.”* (Şahin, 2007, s. 102)

Rönesans dönemine gelindiğinde hümanizm kavramının etkisiyle koleksiyonlara özel, kimliği olan mekanların ortaya çıktığı görülmektedir.(Alp, 2002, s.67) *“...bu mekanlar önce stüdyo sonra ise kabine olarak adlandırılmıştır”*. Mimari niteliği olan stüdyolar ile birlikte koleksiyon ile koleksiyonu içinde barındıran mekanın tasarım aracılığıyla bağdaştırılma çabası görülmektedir. (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s.5) Stüdyoların bir adım ötesi olan galeriler ise sirkülasyonun ve güvenliğin rahat

sağlanabilmesi için özel yerleşim planının uygulandığı ve eserin algılanabilmesi adına ışığın etkisinin kullanıldığı mekanlardır. İlk kez 16. Yüzyılda Floransa'da Galleria degli Uffizi'de uygulanmıştır. Sonraları ise hem galeriler tüm Avrupa'da yaygınlaşmış hem de çok çeşitli koleksiyonları barındıran; laboratuvar, dersane ve kütüphane işlevlerine de hizmet eden kabineler ortaya çıkmıştır.

15. yüzyılda eski uygarlıklara ait eserler önem kazanmışken, 16. Yüzyıla doğru koleksiyonculuk sanatsal mimari parçalar ve heykeltçilik ile çeşitlenmiştir. 17. Yüzyılda ise sahip olunan koleksiyon birikiminin topluma açılma fikri yaygınlaşmıştır. (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s.8) *"Kaynaklardan anlaşıldığına göre 1552-1605 yıllarında yaşayan İtalyan hekim Ullisse Aldrovandi, doğanın bütün varlıklarından seçtiği örneklerle bir müze kurma girişiminde bulunmuştur. (Atasoy, 1983, s.1472) Halka açık ilk müze ise 1683 yılında İngiltere'de kurulmuştur."* (Atasoy, 1983, s. 1458)

Müzelerin kurumsallaşmaları 18. yüzyılın sonlarında halka açılması ile olmuştur. *"XVIII. yüzyılda gelişen müzecilik anlayışı neticesinde XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra müze kurma ve geliştirme çabaları daha büyük bir aşama göstermiş ve birbirinden değişik müzeler ortaya çıkmıştır. Mesela budun-bilim, kültür-tarih, yöresel-arkeoloji ve uygulamalı sanat müzeleri bunlardandır."* (Şahin, 2007, s.103) *"...müzeler önce Avrupa'da daha sonra -Amerika'nın da katılımıyla- tüm Batı dünyasında yaygınlaşmış, giderek hızlanan bir gelişim ve değişim süreci içinde olmuşlardır."* (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s.3)

19. yüzyılda Avrupa'da ulus devletlerin ortaya çıkması ile birlikte müzeler, ulus devletlerce bir simge haline gelir ve yeni bir kimlik kazanır. Araştırma merkezi haline gelen müze anlayışının toplum ile arasındaki bağın zayıflamasına neden olması ile birlikte günümüz insan ile etkileşimde olan anlayışı esas almıştır. (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s.9)

Önceleri nesne odaklı olan müzecilik anlayışı 19. Yüzyıldaki geleneksel müzecilik anlayışının toplum ile arasındaki bağın zayıflamasına neden olması ile birlikte günümüz insan ile etkileşimde olan anlayışı esas almıştır. (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s.3)

Görülmektedir ki, sergilenen eserlerin sahip olduğu kimliklerinin dışı vurumu için aracı yöntemler kullanılmıştır. Eser ile iletişimde bulunan kişilerin onu tam anlamıyla algılayabilmesi, eserin içinde bulunduğu mekanın ruhunun önemine işaret etmektedir.

2. Türkiye'de Arkeoloji Müzesi Oluşumu

Türklerde oluşturulan koleksiyonların (kazılardan elde edilen çeşitli uygarlıklara ait eserler ve bilim, sanat, edebiyat ürünleri) teşhir edilmesi (Altınsapan ve Küçükhasaköylü, 2013, s. 49) başka bir deyişle Türk müzeciliğini, 13.yya Selçuklular dönemine kadar indirgemek mümkün olsa da arkeoloji müzesi kavramı Türkiye'de yakın tarihe rastlamaktadır. (Eyice, 1985, s. 1596)

Osmanlı dönemine gelindiğinde ise günümüz müzecilik tanımı ile tam olarak bağdaşmasa da eski eserlerin korunması amaçlı depolarda saklandığı görülmektedir. (Eyice, 1985, s. 1596)

"Türk müzeciliğinin temeli Tanzimat'ın ilanından sonra 19. yüzyılın ortalarında, Sultan Abdülmecid (1839-1861) yıllarında Tophane-i Amire Müşiri Fethi Ahmed Paşa'nın (1801-1858) gayretiyle atılmıştır." (Eyice, 1985, s. 1596) Batı kültürüne açık Osmanlı diplomatı olan Fethi Ahmed Paşa'nın ilk müze kurma deneyimi tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte tahminen 1846-1847 yıllarında Hagia Eirene (St. İrine) kilisesinde gerçekleşmiştir. Kilisenin avlusunu saran revakların araları camekanlarla çevrelenmek suretiyle koleksiyonların sergilenmesine yönelik düzenleme yapılmıştır.

Bu sergileme alanının bir uzun kenarında eski silahlar, diğer uzun kenarında ise arkeolojik eserler sergilenmekteydi. (Eyice, 1985, s. 1597)

Hagia Eirene kilisesi hem mimari bir anıt olarak başlı başına bir kıymetli eser olması hem de sahip olduğu koleksiyonun sergilenme biçiminin oluşturulması yani modern müzeciliğin temelini oluşturması yönüyle değerli bir oluşumdur. Müzenin tanıtılmasına katkıda sağlayan ilk müze kataloğu 1867 yılında A. Dumont tarafından Revue Archeologique adlı dergide yayınlanmıştır. (Eyice, 1985, s. 1597) Sergileme biçimi ve sahip olunan eserlere gereken önemin verilmediği gibi konularında eleştirel bakış açısına sahip olan makalede serginin gezilebilmesi için pek çok izin alması gerektiğine de değinilmiştir. Bu noktada basit de olsa bir sergilenme anlayışının uygulandığı fakat toplum ile etkileşimde olamayan bir oluşumdan söz etmek mümkündür.

1869 yılında Hagia Eirene Kilisesi Müze-i Hümayun adını almıştır. (Eyice, 1985, s. 34) 1870 yılında kilisede bulunan eserler, sığmaması sebebiyle Çinili Köşk'e taşınmıştır. Çinili Köşk'ün 1875'te müze olarak açılmasına karar verilmiş ve 1880 yılında restore edilerek Müze-i Hümayun olarak resmen açılmıştır. (Eyice, 1985, s. 38)

Türklerde müzeciliğin kurumsallaşması ise (Erbay, 2011, s.38) zengin koleksiyon kapasitesini kaldırabilmesi amacıyla ek bir binaya ihtiyaç duyulması ile (Şahin, 2007, s.119) Çinili Köşk karşısında bulunan 1898 tarihinde yapılmaya başlanan İstanbul Arkeoloji Müzesi ile olmuştur. (Erbay, 2011, s.38) Bu yeni yapılan ek bina ile eserlerin kategorilenmesi ve işlevsel duyarlılığın olması gibi sebeplerle mekânsal kurgudan bahsedilebilmektedir.

Günümüzde Türkiye'de Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı toplamda 193 adet müze bulunmaktadır. (<http://www.kulturvarliklari.gov.tr/>, 2017) 216 tane ise özel müze kategorisinde müze bulunmaktadır. Kültür ve Turizm Bakanlığı bünyesindeki müzelerin 63'ü arkeoloji ve tarih, 44'ü etnografya ve antropoloji, 86'sı ise genel müze olarak adlandırılmıştır. (<http://www.tuik.gov.tr/>, 2017)

3. Arkeolojik Kültürel Miras – Ziyaretçi- İlgi Çekicilik Üçlemesi

Koruma bilincinin oluşturulabilmesi, kültürel mirasların sergilendiği mekanlar, eserler ve ziyaretçiler arasında bir bağ kurabilmesi ile yakından ilgilidir. Günümüzde kişilerin algısında koruma bilincinin oluşturulması yönünde estetik kaygının içselleştirilmesi, değişen ve gelişen teknolojinin etkili kullanımı söz konusudur. Onlar artık sadece sergilenen eserler değil insanlarda merak uyandırarak kendisine çekme yetisine sahip bugün ve geçmiş arasında kurulan bir köprü olmaktadır. Miraslarımıza olan ilginin artırılabilmesi ise ziyaretçinin esere ulaşabilme isteğinin oluşturulması ya da artırılması bu da kişi sayısının yani eser ile bağ kurabilen kişi sayısının artması anlamına gelmektedir. Bunları takiben kültürel miras bilincindeki duyarlılığın oluşturulması veya artması, geçmişe duyulan saygıyı, mekanların ve eserlerin bakımı ve korunması, maddi gelirin artması, ziyaretçiler, eğitim ve araştırmalarla iç içe olmak demektir. Geçmişe korumak adına yapılan uzaktan ve soğuk olan sergileme değil, çekiciliğin sağlanmasıyla yaşamın içine dahil olabilen. Günümüz sergileme tekniklerinde ziyaretçi ile olan mesafesini kaldırarak, çekiciliğin oluşturulması ile bireye yaklaşan bir anlayış hakim olmaktadır. Bu anlayış, estetik, etkileşim ve turizm kavramları ile iç içe geçerek aktif olabilmektedir.

“Estetik; bir ürünün tat alma, koku, dokunma, duyma ve görme duyu organlarına hitap etmesidir.” (Schmitt, 1999; Lindstrom, 2006, s.33) Eserlerin sergilendiği mekanlarda estetik değer yakalama kaygısı ziyaretçi çekme potansiyelinin sağlanması anlamına gelmektedir. (Schmitt, 1999; Lindstrom, 2006s.172-173) Hizmet odağındaki ziyaretçilerin yalnızca seyirci kalmayıp eserlerin sergilendiği mekanlarla iletişim kurabilmeleri, kendilerinden bir parça bularak orada vakit geçirebilmeleri, keyif

alabilmeleri dolayısıyla aktif olabilmeleri de etkileşimi beraberinde getirmektedir. İnsan- mekan etkileşiminin bir ürünü olan turizm ve bu turizmin sürdürülebilirliği eserlerin sergilendiği müzelerin albenisini potansiyel ziyaretçiye etkili bir şekilde hissettirebilmek bir anlamda iyi satışı gerektirmektedir. Sözü edilen estetik ve etkileşim kavramlarının içselleştirilmesi ise turizmi canlandırabilecek nitelik taşımaktadır. Bu mekanlara duyulan ilgi, hareketlenen turizmi ve bu mekanlarda keyifli vakit geçirirken aynı zamanda kültürel miras bilincin oluşturulmasında aktif rol oynamaktadır.

4. Çağımız Arkeoloji Müzelerinde Kullanılan/Kullanılabilecek Çağdaş Sunum Teknikleri

4.1. Sanal müze (Tablo 1)

Fiziksel bir mekana sahip olmayan sanal müzeler, üç boyutlu görüntü, ses ve metin dosyalarıyla oluşturulan gerçeğe yakın tasarımlardır. Tüm insanlığa ait olan kültürel miraslara, uluslararası bir platform hazırlaması, bilgi akşının sağlanması ve duyulan ilgiyi karşılamak adına sanal müzeler kolaylık sağlamaktadır. Sanal müzeler ve sanal sergiler ziyaretçiler için merak uyandıracak eserlerin orijinallerini görme isteği uyandırarak kültürel değerlerin ve tarihi mirasın tanıtılmasında ve koruma bilincinin kazanılmasında etkin rol oynamaktadır. (Barlas Bozkuş, 2014, s. 334) Fransa'daki Louvre Museum ve İtalya'daki Opera Del Duomo Museum sanal müzeyi kullanan müzelerdir (Tablo 2a).

Tablo 1. Dünyada Arkeoloji Müzelerinde Kullanılan/Kullanılabilecek Çağdaş Sunum Teknikleri

ÇAĞDAŞ SUNUM TEKNİĞİ	ÇALIŞMA BİÇİMİ	KULLANILDIĞI MEKÂNLAR
Sanal Müze	Fiziksel bir mekana sahip olmayan sanal müzeler, üç boyutlu görüntü, ses ve metin dosyalarıyla oluşturulan gerçeğe yakın tasarımlardır.	1-Louvre Museum 2-Opera Del Duomo Museum
Sanal Gerçeklik	Başa takılan görüntü birimi ekipmanı ile sanal mekan gerçekçiliği sunmaktadır. Yaratılan mekan sentetiktir.	1-British Museum 2-Carnegie Museum Of Art
Artırılmış Gerçeklik	Kullanıcının gerçek yüzeyler üzerinde hareketli grafikler ile etkileşime geçebilmesi için bir ekipmana ihtiyacı vardır. Fiziksel çevreye sentetik eklemeler yapılır.	1-Geneva Art And History Museum 2-Acropolis Museum
Uzamsal Artırılmış Gerçeklik	İzleyicinin ekipman kullanmasına ihtiyaç yoktur. Sayısal veriler izleyicinin görüş alanına değil içinde bulunduğu ortamla doğrudan bütünleştirilmektedir.	

4.2. Sanal gerçeklik (Tablo 1)

Sanal Gerçeklik gerçek ve sayısal olan çevre koşullarından yola çıkılarak sayısal bir ortamda oluşturulan görsel çevre benzeşim modellerinin ekipman aracılığı ile izleyicinin etkileşimli kullanımına sunmak olarak açıklanabilir. 3 boyutlu sayısal modeller ve hareketli grafik tasarım ilkelerine dayalı olan Sanal Gerçeklik benzeşimleri kullanıcı ile etkileşime geçebilmek için bir görüntü birimine ihtiyaç duymaktadır. (Alpay, 2015, s.35)

Fiziksel çevre ile sayısal çevre ekipman aracılığı ile birbirinde ayrılmaktadır. Gerçek dünya yerine tasarlanıp canlandırılmış olan sentetik çevrede görsellik ve işitsellik hakimdir. İngiltere'de British Museum (Tablo 2b) ve Amerika Birleşik Devletleri'nde bulunan Carnegie Museum Of Art (Tablo 2c) sanal gerçeklik teknolojisini kullanan müzelerdendir.

Tablo 2. Çağdaş Sunum Tekniklerinden Görüntüler

	
a. Louvre Museum Sanal Tur (http://www.louvre.fr/en/visites-en-ligne , 01.11.2017)	
	
b. British Museum Sanal Gerçeklik (https://www.youtube.com/watch?v=gJuouf7jKz8 , 01.11.2017)	c. Carnegie Museum Of Art Sanal Gerçeklik (https://www.youtube.com/watch?v=09zgTiGMJDg , 01.11.201)
	
d. Acropolis Museum Artırılmış Gerçeklik (https://www.youtube.com/watch?v=gfjIob0_oUc , 01.11.2017)	e. Geneva Art And History Museum Artırılmış Gerçeklik (https://www.youtube.com/watch?v=i0nL8gWb1BM , 01.11.2017)
	
f. Uzamsal Artırılmış Gerçeklik (https://www.youtube.com/watch?v=KcNf96ZmEb , 01.11.2017)	g. Uzamsal Artırılmış Gerçeklik (https://www.youtube.com/watch?v=noDLH7XzN7Y , 01.11.2017)

4.3. Artırılmış Gerçeklik (Tablo 1)

Sanal gerçeklikten farkı tamamen sentetik çevreye dahil olmak yerine tamamen bastırılmayan fiziksel (gerçek) çevre ile bağlantılı olmasıdır. Gerçek çevreye sentetik ilaveler söz konusudur. Bu da sayısal ortamda üretilen bilgilerin gerçekliği zenginleştirilerek fiziksel çevreye entegrasyonunu sağlayan görüntü birimi aracılığıyla gerçekleşmektedir. (Alpay, 2015, s. 37) Yunanistan'da bulunan Acropolis Museum ve

İsviçre’de bulunan Genava Art And History Museum artırılmış gerçeklik teknolojisini kullanmaktadır (Tablo 2d-2e).

4.4. Uzamsal Artırılmış Gerçeklik (Tablo 1)

İzleyicinin herhangi bir ara yüze ihtiyaç duymadan gerçek düzlemlerde yer alana uzamlar üzerine eşleştirilerek yansıtılan hareketli grafik/görüntüler ile iletişime geçerek farklı bir gerçeklik yorumlamasına ulaşmayı amaçlamaktadır. Gerçek mekan ile bedene takılan herhangi bir objeye ihtiyaç duymadan etkileşime geçmektedir. (Alpay, 2015, s. 34) (Tablo 2f-2g) Henüz pek yaygınlaşmayan bu yöntem, ziyaretçinin herhangi bir ekipman kullanmadan reel ortama sayısal verilerin aktarılması ile oldukça eğlenceli ve keyif verici olmaktadır. Bu sayede yaşamadığımız geçmiş, yaşanabilir kılınabilmektedir. Ziyaretçiye geçmişi deneyimle olanağının sunulabilmesi, merak duygusunun oluşmasına ve müze ziyaretini gerçekleştirmesine ortam hazırlamaktadır. Bu heyecan verici sunum tekniğinin arkeoloji müzelerinde kullanılması hiç şüphesiz kültürel miras bilincinin oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin sağlanmasına büyük ölçüde katkı sunacaktır.

4.5. Arkeoloji Müzelerinde Kullanılan/Kullanılabilecek Diğer Dinamik Sergileme ve Sunum Teknikleri

Bu tür tekniklerde eserlerle ilgili bilgiler aktarılırken ziyaretçinin aktif rol oynamasına yönelik eylemler uygulanır. Eser hakkında verilen bilgi yalnızca okutulmakla kalmayıp ziyaretçiye dönemin ruhunun geçmesi amaç edinilmiştir. Çoğunlukla yönlendirici aşamalarla bilgiye erişimin sağlatılması hedef alınmaktadır. Aynı dönemi yansıtan eserlerin bir oda düzeneği içerisine yerleştirilmesiyle oluşturulan **gösteri odaları / canlandırmalar**, sabit-hareketli resimler, daha ayrıntılı bilgi vermeyi amaçlayan metinler ve ses kartları içeren **kiosklar**, 360 derecelik bir silindirik yüzeye yağlıboya resimlerin yerleştirilmesi, ses ve ışık efektlerinin verilmesi ve resimlerin önlerine üç boyutlu modellerin konulması ile elde edilen **panoramalar**, ekranların özel tasarlanmış kabinler içerisine yerleştirilerek görüntü ve ses efektlerinin kullanılarak hareket oluşturan **simülasyonlar (Erbay, 2011, s. ?)** çağdaş sunum teknikleri arasında yer almaktadır.

5. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi

Tarih öncesi çağlardan beri Eskişehir’in Anadolu toprakları üzerinde önemli bir geçiş olması (Atuk, 2002, s.XII) sebebiyle her daim önemli bir yerleşim yeri olmuş ve çeşitli uygarlıklara ev sahipliği yapmıştır. Orta Paleolitik Dönem, Kalkolitik Çağ, İlk Tunç Çağında yerleşimlerin olduğu; tarih dönemlerinde ise Hititler, Frigler, Keltler, Roma ve Bizanslıların Eskişehir toprakları ile içi içe olduğu bilinmektedir. (Atuk, 2002, s. ?) Bu uygarlıkların izlerini ve kültürel çeşitliliğin ne denli zengin olduğu yapılan arkeolojik kazılarda da görülmektedir. Eskişehir’de bulunan Eti Arkeoloji Müzesi ise çoğunlukla bu kıymetli değerler ile beslenmekte ve arkeolojik kültürel mirasın toplum ile etkileşimini sağlamaya yönelik çaba içerisinde. Arkeoloji müzesi işlevi ile bağdaşan bir yapıya sahip olması ise bu etkileşimin olumlu yönde güçlendirilmesi açısından büyük avantajlar sağlamaktadır. Nitekim Eskişehir’in sahip olduğu turizm potansiyeli coşkusunun söz konusu müze ile buluşturulması arkeolojik kültürel mirasın korunma bilincinin oluşturularak duyarlılığın artmasını sağlamaktadır. Eskişehir Büyükşehir Belediyesi’nin 03.03.2016 tarihli “Eskişehir’in Turizm Mucizesi” başlıklı haberine göre 2001 yılında şehirde turizm işletmeli otellerde konaklayan yerli turist sayısı 40856 iken, 2015 yılında bu sayı 217539’a; yabancı turistlerde ise 1975’ten 18179’a yükseldiği ifade edilmektedir. Şehirde birden fazla gün geçiren turist sayısı ise 61268’den 388567’ye çıktığı; parklara ve müzelere yoğun bir ilginin olduğu söylenmektedir. (<http://www.eskisehir.bel.tr/>, 2017) Bu bağlamda kültürel miras korunmasında bilinçlendirmenin sağlanması için sahip olunan zenginliğin

çekiciliğinin kılınması ve bu anlamda Eti Arkeoloji Müzesi'nde çağdaş sunum tekniklerinin kullanılması yerinde bir uygulamadır.

Eskişehir'de arkeoloji müzesinin kuruluş temeli 1945 yılına dayanmaktadır. Arkeolojik eserlerin çoğunlukla Eskişehir'in ören yerinden toplanması ile Alaeddin Camii'nde eserlerin saklandığı bir depo oluşturulmuştur.1966 yılında ise Kurşunlu Camii Külliyesi'nde Eskişehir Müze Müdürlüğü resmen kurularak topluma sergilenmesi sağlanmıştır. 1974 yılında Akarbaşı Mahallesi, Atatürk Bulvarında müze işlevini karşılayabilecek yeni bir bina yapılarak hizmete sunulmuştur (Resim 1-Resim 2). (Eskişehir Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü, 2017)

Resim 1. Alaeddin Camii (1), Kurşunlu Camii Külliyesi (2), Günümüz Müze Binası Yeri (3)

Resim 2. Günümüz Müze Binası

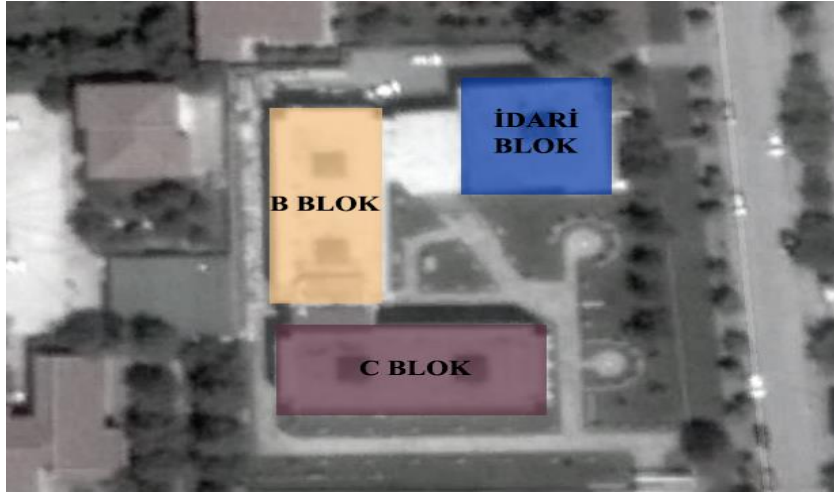

Müze binasının yetersiz kalması, çağdaş dünyaya uygun modernize edilmiş bir müze ihtiyacı ile 2001 yılında ziyarete ve bilimsel çalışmalara kapatılmıştır. 2010 yılında müze inşaatı tamamlanarak idari bina; 2011 yılında ise modernize edilmiş müze,

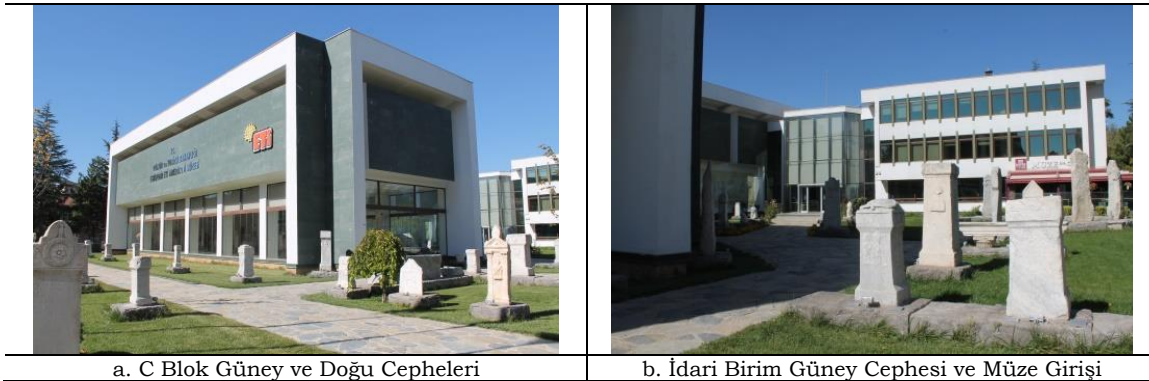
topluma hizmet vermeye başlamıştır.
(<http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/eskisehir>, 2017)

Yaklaşık 1300 m²lik alana kurulan yeni müze binasının üç blok hâlinde 4000 m²lik kullanım alanı bulunmaktadır. İdari blokun bodrum katı laboratuvar, fotoğrafhane; zemin katı ise kafeterya, 1. ve 2. katları ise kütüphane ve idari bölüm olarak hizmet vermektedir. Müze bahçesinde taşınmaz kültür varlıklarımız sergilenmektedir. B Blok zemin katı sergi, konferans vb. etkinliklerde; çok amaçlı salon, C Blok zemin katı yarı açık teşhir ve süreli sergi salonu, B ve C Blokların bodrum katı depo olarak hizmet vermektedir B ve C Blokların birinci katı tamamen Arkeolojik eser sergi salonudur. Müzede TÜBİTAK'ın desteği ile ODTÜ tarafından geliştirilen dijital sergileme teknikleri kullanılmaktadır (Resim 3- Tablo 3- Tablo 4). (<http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/eskisehir>, 2017)

Resim 3. Müze Binasının Bölümleri

Tablo 3. Müze Binasından Görünümler (Kişisel Arşiv)

c. B Blok Doğu Cephesi ve Müze Girişi

d. C Blok Kuzey Cephesi

e. Müze Bahçesinden Görünüm

Tablo 4. Müze Binası İç Mekanlardan Görünümler (Kişisel Arşiv)

a. Müze Girişinden Görünüm

b. B Blok Zemin Kat İç Mekanı

c. B Blok Zemin Kat İç Mekanı

d. C Blok Zemin Kat İç Mekanı

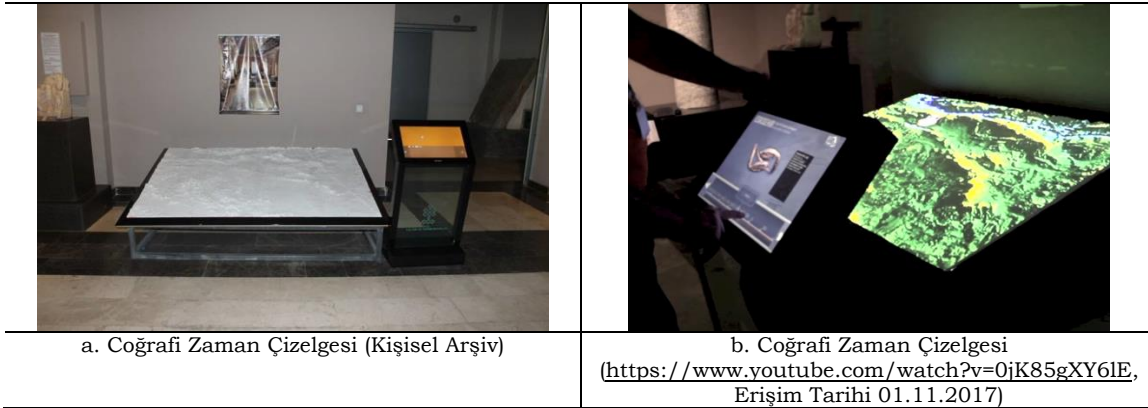
e. B Blok 1. Kat İç Mekanı

f. C Blok 1. Kat İç Mekanı

5.1. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde Kullanılan Çağdaş Sunum Teknikleri

Projeksiyon ekranı, zemin kat B blokta bulunan projeksiyon ekranında ise çeşitli gösteriler yapılmaktadır. **Coğrafi Zaman Çizelgesi**, zemin katta B blokta yer almaktadır. Eskişehir bölgesindeki uygarlıklar ve dönemler hakkında bilgilendirme kiosku yardımı ile verilmektedir (Tablo 5a-5b).

Tablo 5. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde Kullanılan Çağdaş Sunum Teknikleri

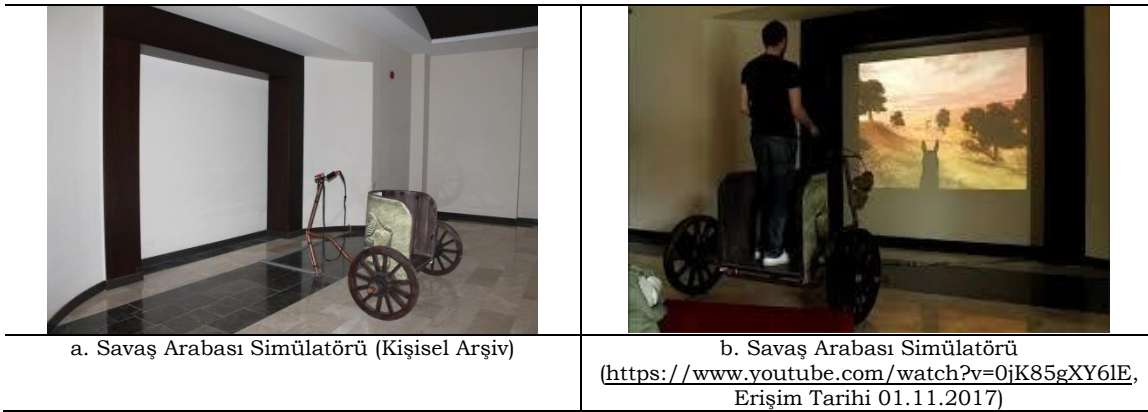

a. Coğrafi Zaman Çizelgesi (Kişisel Arşiv)

b. Coğrafi Zaman Çizelgesi
(<https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY6lE>,
Erişim Tarihi 01.11.2017)

Etkivizyon, zemin katta B ve C blok arasında geçiş mekanında zemine sikkeler görüntüleri yansıtılmaktadır. **Savaş Arabası Simülatörü**, birinci katta B blokta yer almaktadır. Sembolik yapılan atlı arabanın yönlendirilmesi ile Kaman'da bulunan demir çağı kalesinde ve çevresinde sanal gezi imkanı sunmaktadır (Tablo 6a-6b).

Tablo 6. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde Kullanılan Çağdaş Sunum Teknikleri

a. Savaş Arabası Simülatörü (Kişisel Arşiv)

b. Savaş Arabası Simülatörü
(<https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY6lE>,
Erişim Tarihi 01.11.2017)

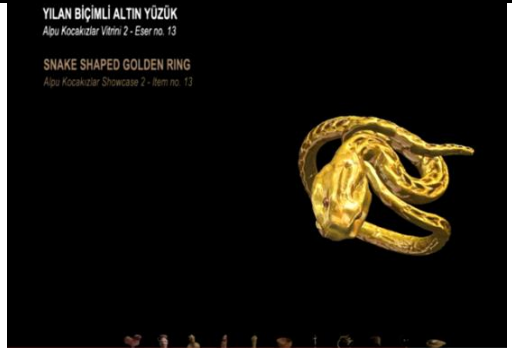
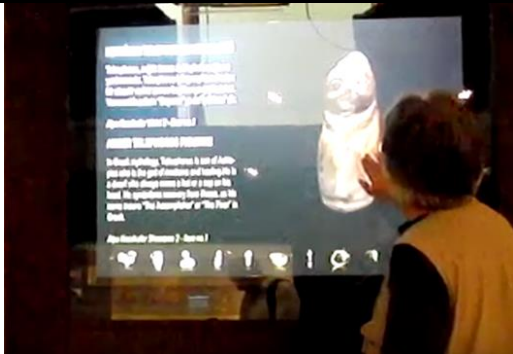
Dijital Kitap (Etkileşimli Masa), birinci katta B ve C blokları arasında geçiş mekanı arasında yer almaktadır (Tablo 7a-7b). **Sanal Kral Mezarı Gezisi (3B Antik Kent Modelleme)**, birinci katta C blokta yer alan bu bölüm, Eskişehir'in Alpu İlçesinde bulunan Kocakızlar Tümülüsü hakkında bilgi vermektedir. Modellemesi yapılan Tümülüs içerisinde ziyaretçinin yönlendirmesi ile gezi yapılmaktadır. Aynı zamanda ekranda bilgilendirici metinler yer almaktadır. Müze ve kazılar hakkında bilgi vermekte ve el hareketi ile aktif olmaktadır (Tablo 7c-7d).

Tablo 7. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde Kullanılan Çağdaş Sunum Teknikleri

	
a. Dijital Kitap (Etkileşimli Masa) (Kişisel Arşiv)	b. Dijital Kitap (Etkileşimli Masa) (https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY6lE , Erişim Tarihi 01.11.2017)
	
c. Sanal Kral Mezarı Gezisi (3B Antik Kent Modelleme) (Kişisel Arşiv)	d. Sanal Kral Mezarı Gezisi (3B Antik Kent Modelleme) (https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY6lE , Erişim Tarihi 01.11.2017)

Katmanlı Hologram, birinci katta C blokta yer almaktadır. Müzede yer alan önemli küçük objelerin hologramları ekranda görüntülenmektedir (Tablo 8a). **Sikke İnceleme Mekanizması**, birinci katta C blokta yer almaktadır. İncelenmek istenilen sikke dokunmatik ekran yardımıyla seçilir ve hologramları bilgilendirici metinler ile birlikte ekranda yer alır (Tablo 8b). **Eser İnceleme Sistemi**, birinci katta C blokta yer almaktadır. Dokunmatik ekranla eserler incelenmektedir. Hologramlı eserlerin yanlarında bilgilendirici metinler yer almaktadır. El yordamıyla eserler istenilen şekilde hareket ettirilebilmektedir (Tablo 8c).

Tablo 8. Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi'nde Kullanılan Çağdaş Sunum Teknikleri

	
a. Katmanlı Hologram (https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY61E , Erişim Tarihi 01.11.2017)	b. Sikke İnceleme Mekanizması (Kişisel Arşiv)
	
c. Eser İnceleme Sistemi (https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY61E , Erişim Tarihi 01.11.2017)	

Tüm bu sunum tekniklerine ek olarak müze içerisinde vitrin içi sergileme teknikleri de yer almaktadır. Vitrin içlerinde bilgilendirici metinler ve görsel hafızada etkili olabilecek nitelikte şekiller, grafikler v.b. eğitici panolar yer almaktadır (Tablo 9a). Ayrıca bazı vitrin içlerinde kısmi canlandırmaların yapılması etkili sunum teknikleri arasında yer almaktadır (Tablo 9b).

Tablo 9. Vitrin İçi Sergileme Tekniklerinden Bazıları (Kişisel Arşiv)

	
a. Vitrin İçi Sergileme (Kişisel Arşiv)	

b. Vitrin İçi Sergileme (Kişisel Arşiv)

DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Kültürel miras yönetimi multidisipliner çalışmayı gerektiren bir olgudur. Bu bağlamda bu yönetim sürecine ziyaretçilerin dahil edilmesi, onların bu mirasla arasında bağ kurabilmesi ve yaşayabilmesi koruma bilincinin oluşturulması ve geliştirilmesi açısından temel teşkil eden noktalardan olmaktadır. Çağdaş yaşamda toplumlarda teknolojinin de yadsınamaz etkisiyle değişen ve gelişen sosyoekonomik yapı ve estetik kaygılar bu bilincin farkına varılmasında etkili olmaktadır. Yerin anlamının ziyaretçiye iletilebilmesi ile ziyaretçinin ilgisini kazanan kültürel miras artık etkileşimli bir ortamda bulunmakta ve odak noktası haline gelmekte ve var oluşunun sürdürülebilirliğinde ziyaretçinin katkısını almaktadır. Çalışma konusu olan Eti arkeoloji Müzesi'nde kullanılan çağdaş sunum teknikleri hiç kuşkusuz ziyaretçilerin ilgisini kazanmaktadır. Fakat bu tekniklerin çoğunlukla çalışmıyor olması müzeye olumsuz yansımaktadır. Dünyadaki arkeoloji müzeleri ile kıyaslandığında farklı ve geliştirilen sunum tekniklerinin de kullanılabileceği düşünülmektedir. Eskişehir'in turizm potansiyelinin müze için doğru bir şekilde kullanılması hem şehre hem ülkeye hem de kültürel mirasın korunmasına büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Alp, R. (Ed.) .(2002). *Bir kuruluşun öyküsü*. İstanbul: Sabancı Üniversitesi Sakıp Sabancı Müzesi.
- Alpay, Ç. (2015). *Uzamsal artırılmış gerçeklik yerleştirmesi ve bir video projeksiyon eşlemesi*. Yayımlanmamış Sanatta Yeterlilik Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Altınsapan, E. ve Küçükhasköylü, H. (Ed.) .(2013). *Müzecilik ve sergileme*. Ankara: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Antik kentleriyle, tarihiyle ve müzeleriyle Eskişehir (?)*. Eskişehir: Eskişehir Müze Müdürlüğü.
- Atagök, T. .(1999). *Yeniden müzeciliği düşünmek*. İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi Yayınları.
- Atasoy, S. (1983). Türkiye'de Müzecilik. *Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi*, (C. 6, ss. 1458-1471). İstanbul: İletişim yayını.
- Atuk, A. .(2002). *101 Eskişehir*. Eskişehir: Odunpazarı Belediyesi.
- Barlas Bozkuş, Ş. (2014). Kültür ve sanat iletişimi çerçevesinde Türkiye'de sanal müzelerin gelişimi. *The Journal of Academic Social Science Studies*, 26, 329-344.
- Erbay, M. .(2011). *Müzelerde sergileme ve sunum tekniklerinin planlanması*. İstanbul: Beta Basım A.Ş.
- Eyice, S. (1985). Arkeoloji Müzesi ve Kuruluşu. *Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkiye ansiklopedisi* (C. 6, ss. 1596-1603). İstanbul: İletişim yayıncılık.
- Eskişehir Eti Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü, 2017.

Lindstrom, M. (2006), *Duyular ve Marka: 5 Duyuyla Güçlü Markalar Yaratmak*. Çev. Ümit Şensoy. İstanbul: Optimist Yayınları.

Schmitt, B. (1999). *Experiential Marketing*, New York: The Free Press.

Şahin, G. (2007). Avrupalıların Osmanlı Ülkesindeki Eski Eserlerle İlgili İzlenimleri ve Osmanlı Müzeciliği. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, C.XXVI ,42, 101-125.

Erişim tarihi: 31 Ekim 2017, <http://www.kulturvarliklari.gov.tr/>

Erişim tarihi: 31 Ekim 2017, <http://www.tuik.gov.tr/>, 2017

Erişim tarihi: 31 Ekim 2017, <http://www.eskisehir.bel.tr/>, 2017

Erişim tarihi: 31 Ekim 2017, <http://www.kulturportali.gov.tr/turkiye/eskisehir>, 2017

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <http://www.louvre.fr/en/visites-en-ligne>

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=gJuouf7jKz8>

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=09zgTiGMJDg>

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, https://www.youtube.com/watch?v=gfjIobo_oUc

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=iOnL8gWblBM>

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=KcNf96ZmEbc>

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=noDLH7XzN7Y>

Erişim tarihi: 01 Kasım 2017, <https://www.youtube.com/watch?v=0jK85gXY6lE>